

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ ἐθνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου.

Ο ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΚΑΣΙ
ΚΑΙ Η ΤΗΛΕΓΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΥΓΑΜΜΩΝΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

(Συνέχεια· ὅρα προηγ. φύλλ.).

Ὁ Welker¹, ὁ Oisfried Muller², ὁ Preller³, καὶ ἄλλοι πλανηθέντες ἀναμφιβόλως ὑπὸ τῶν προμνημονευθέντων συγγραφέων, πιστεύουσιν ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξῆλθε, μετὰ τῆς κώπης ἐπ' ὧμου, πρὸς ἀναζήτησιν τῶν παρὰ τοῦ Τειρεσίου ὑποδειχθέντων ἀνθρώπων, μετὰ τὴν εἰς *Ἡλιδα ὁδοιπορίαν* του (Γ) καὶ μετὰ τὰ περὶ *Τροφῶνιον*, *Ἀγαμήδην* καὶ *Αὐγέαν* (Ε—Ζ), δηλαδή κατὰ τὴν εἰς Θεσπρωτίαν πορείαν του ἐνθα θὰ ἦλθεν ἀκριβῶς πρὸς ἀνέυρεσιν τοῦ ἀνθρώπου του. Ἄς ἐξετασώμεν, ἵνα ἐκτιμήσωμεν τὴν γνώμην ταύτην, ἐνδότερον τὴν περίληψιν τοῦ Πρόκλου καὶ ἅς παραβαλόμεν πρὸς τὰ προλεχθέντα διὰ τὸν Ὀδυσσεῖα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, διότι ὁ Εὐγάμμων, ὑπὸ τὸ κατῆκον τοῦ συνεχιστοῦ τοῦ Ὀμήρου ὅπερ ἀνέλαβε, ὀφείλει ἀναγκαστικῶς νὰ ἐκθέσῃ τὴν σειρὰν τῶν βαπτωμένων μύθων συμφώνως τῷ πνεύματι καὶ ταῖς ἀρχαῖς τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως.

Εἶδομεν ὅτι ἡ Τηλεγονία συνίστατο ἐκ δύο βιβλίων ἐν τῷ πρώτῳ περιείχοντο:

(Α) *Ταφαὶ τῶν μνηστήρων*. — Ὁ Ὀμηρος ἀφηγεῖται (Ὀδυσ. Ω. 412-417) ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὸν φόνον τῶν μνηστήρων, οἱ Ἰθακήσιοι εἰσῆλθον εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεῖος ἐνθα τὰ πτώματα ἦσαν συνεσσωρευμένα ὑπὸ τὰς αὐλείους θύρας (Ὀδυσ. Ψ. 49). Ἀνέλαβον αὐτοὺς καὶ ἕκαστος ἔθαψε τοὺς ἰδίους ἐν ᾧ τοὺς ἐκ τῶν ξένων πόλεων ἐπεβίβασαν ἐπὶ πλοίων καὶ ἀπέστειλαν εἰς τοὺς οἴκους των (Ὀδ. Ω. 419-420). Μικρὸν ὕστερον, οἱ Ἰθακήσιοι ἔλαβον τὰ ὄπλα πρὸς ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Ὀδυσσεῖος καὶ ἐξῆλθον εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐνθα ὁ ἥρως ἀπῆλθε πρότερον. Μετὰ μάχην, ἡ εἰρήνη συνήφθη μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Ὀδυσσεῖος τῇ παρεμβασεὶ τῆς Ἀθηνᾶς.

Οὕτως ἡ Ὀδυσσεΐα περατοῦται χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀναγνώστης, ἂν ἐνετάφησαν πάντες οἱ μνηστήρες ὧν αἱ ψυχαί, πρὸ μικροῦ, ὠδύροντο ἐν Ἄδου ὅτι τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμελημένα ἔκειντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. ἐν ᾧ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν οἱ φίλοι καὶ οἱ οἰκεῖοι ἡγνόουν τὴν τύχην των (Ὀδυσ. Ω. 1-200). Ὅθεν τὸ πρῶτον ἐπεισόδιον ὅπερ εἶδει ν' ἀφηγηθῇ

ἡμῖν ὁ συνεχιστὴς τῆς Ὀδυσσεΐας ἦσαν αἱ ταφαὶ τῶν μνηστήρων. Ὁ Εὐγάμμων, σεβόμενος τὰ πτώματα, συμμορφοῦται τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ τοῦ Ὀδυσσεῖος, εἰπόντος τῇ γραίᾳ Εὐρυκλείᾳ ἀγαλλομένη ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν πτωμάτων τῶν μνηστήρων (Ὀδυσ. Χ. 412-416).

Οὐχ ὅσῃ καταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάσθαι.

Τοὺς δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν καὶ σκέτλια ἔργα.

(Β). *Θυσίαι τοῦ Ὀδυσσεῖος ταῖς Νύμφαις*. — Ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας γνωρίζομεν ὅτι αἱ Νηϊάδες νύμφαι κατεῖχον ἄντρον θαυμασίον παρὰ τὸν λιμένα τῆς Ἰθάκης (Ὀδυσ. Ν. 96-112), ἐνθα συχνάκις ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸ τῆς εἰς Τροίαν ἀναχωρήσεώς του

πολλὰς ἔρδεσκε Νύμφησι τελέεσσας ἐκατόμβας

(Ὀδυσ. Ν. 350). Τῆς νηὸς τῶν Φαίακων, ἣτις μετέφερε τὸν Ὀδυσσεῖα εἰς Ἰθάκην, προσορμισθεῖσης ἀκριβῶς παρὰ τὸ ἄντρον τοῦτο, ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναγνωρίζει αὐτὸ καὶ ἀπευθύνει τὴν ἐπομένην δέησιν (Ὀδυσ. Ν. 356-360).

Νύμφαι νηϊάδες, κοῦραι Διὸς, οὐποτ' ἔγωγε

ᾔψεσθαι ὅμμ' ἐφάμην νῦν δ' εὐχολῆς ἀγανῆσιν

χαίρειτ' ἅτ' ἄρ' καὶ δῶρα διδώσομεν ὥς τὸ πάρος περ

αἴ κεν ἐξ' ὀφρῶν με Διὸς θυγάτηρ ἀγέλειη,

αὐτόν τε ζῶειν καὶ μοι φίλον υἱὸν ἀέξῃ.

Ἀφ' οὗ δέ, ἐν τῇ ὑπολοίπῃ Ὀδυσσεΐᾳ, οὐδαμοῦ βλέπομεν τὸν Ὀδυσσεῖα ἐκπληροῦντα τὴν ὑπόσχασίν του, ἐκ τῶν πρώτων ἀναφερομένων πραγμάτων ἐν τῇ Τηλεγονίᾳ ἔπρεπε νὰ ὦσι φυσικῶς αἱ ταῖς Νύμφαις θυσίαι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸ τῆς εἰς *Ἡλιδα ἀναχωρήσεώς του* (Τηλεγον. Γ) ὤφειλε νὰ δεηθῇ τοῖς θεοῖς, ἵνα προστατεύσωσιν αὐτὸν κατὰ τὴν περιήγησίν του, κάλλιστα εὐχεταὶ ταῖς Ναϊάσι νύμφαις ταῖς λατρευομέναις ἐν τῇ πατρίδι του¹.

Χωρῶμεν δὴ πάντες ἀολλεῖς

Νύμφαις ἄλλαισιν ἐπευξάμενοι

νόστου σωτήρας ἐκίσθαι.

(Γ) *Ἀραχώρησις τοῦ Ὀδυσσεῖος εἰς Ἡλιδα ἵνα ἐπισκέψῃται τὰ βουκόλια*. — Ὁ Welker δὲν γνωρίζει τί νὰ υποθέσῃ ὡς σκοπὸν τῆς περιηγήσεως τοῦ Ὀδυσσεῖος εἰς *Ἡλιδα*². Ἀλλ' ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ, βλέπομεν ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς, εὐθύς ὡς ἀπῆλλαγεν τῶν μνηστήρων, ἄρχεται ὡς καλὸς οἰκογενειάρχης νὰ διευθετῇ τὰ ἑαυτοῦ· τιμωρεῖ τὰς κακοθητῆσας ὑπηρετρίδας (Ὀδυσ. Χ. 416-477)· καθαίρει τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀπὸ τῶν μiasμάτων τοῦ χυθέντος αἵματος, μάλιστα πρὶν ἢ πεισθῇ νὰ φροντίσῃ περὶ ἑαυτοῦ (Ὀδ. Χ. 481-494)· ἐνὶ λόγῳ, ἀποκαθίστησι διὰ τῆς ἐνεργείας του καὶ τὴν τάξιν καὶ εὐρυθμίαν ἐν τῷ οἴκῳ του καὶ τῇ Ἰθάκῃ. Ἀλλὰ μέρος σπουδαῖον τῆς περιουσίας, πρὸ πάντων τὰ βουκόλια αὐτοῦ, τὰ ἱδρυμένα, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν Ἰθακησίων, ἐν τῇ ἡπείρῳ, ἐν τῇ *Ἡλίδι*³, σχεδὸν εἶχον ἐρημωθῇ ὑπὸ τῶν μνηστήρων. Ἐν

1) Welker, Die griechische Tragödien vol. I, p. 248 καὶ Der epische Cyclus, B' ἔκδ. vol. II, p. 306.

2) Geschichte der griechischen Litteratur, A' ἔκδ. ὑπὸ F. Heitz, 1882 vol. I, p. 115.

3) Griechische Mythologie, Γ' ἔκδ. vol. II, p. 468.

1) Παραβλέπον τὸ χωρίον τοῦ Σοφοκλέους, ἐν Φιλοκτήτῃ. 1470 καὶ ἐξ.

2) Der epische Cyclus oder die homerischen Dichter, B' ἔκδ. vol. II, p. 303. ἐξ.

3) Πausan. VIII, 14, 6 καὶ Ὀδυσ. Δ. 634 ἐξ.

τῇ Ὀδυσσεΐ κατ' ἐπανάληψιν λέγεται τοῦτο. Φυσικῶς λοιπὸν ἦν ἀνάγκη, ἵνα θέσῃ πλήρη τάξιν εἰς τὰς ὑποθέσεις του καὶ πρὸ τοῦ ἀναχωρήσει πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Τειρεσίου, νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ βουκόλια αὐτοῦ. Οὕτως, ἀναχωρεῖ εἰς Ἥλιδα ἐν τῇ Τηλεγονίᾳ τοῦ Εὐγάμμωνος. Ἄλλως τε δέ, ἡ περιήγησις αὕτη προὐδηλώθη ἐν τῇ Ὀδυσσεΐ· ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλεγε τῇ Πηνελόπῃ μετὰ τὴν πρώτην συνάντησιν (Ὀδυσ. Ψ. 354-358):

Νῦν δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρω πολὺ κρατὸν ἰκόμεθ' εὐνήν,
κτῆματα μὲν τὰ μοι ἔστι, κομιζέμεν ἐν μεγάροισιν,
μῆλα δ' ἃ μοι μνηστῆρες ὑπερφιάλοι κατέκειραν,
πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐγὼ λήσσομαι, ἅλλα δ' Ἀχαιοί,
δώσουσ', εἰσόκε πάντας ἐνιπλήσωσιν ἐπαύλους.

(Δ). *Ξενισμός παρὰ τῷ Πολυξένῳ, ὃς δωρεῖται τῷ Ὀδυσσεὶ ξένιον κρατῆρα.*—Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀφικόμενος εἰς Ἥλιδα ὤφειλε φυσικῶς νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν συμπολεμιστὴν του Πολυξένον, ἓνα τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἠλείων κατὰ τὴν τῆς Τροίας πολιορκίαν (Ἰλιάδ. Β. 615-624). Ἐκ τῶν τεσσάρων ἡγεμόνων τῶν Ἠλείων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, μόνον ὁ Πολυξένος καὶ Θάλπιος (οἵτινες, πιθανῶς, ἐνεφανίζοντο ὡσαύτως κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Τηλεγονίας) ἐπανῆλθον ὑγιεῖς καὶ σῶοι οἶκαδε (ἰδὲ Ἀριστοτελ. Ἐπιγραμ., 18). Οἱ δύο ἕτεροι, ὁ Ἀμφίμαχος καὶ Διῶρης, ἐφονεύθησαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου (Ἰλδ. Ν. 185-205, καὶ Δ. 517-526). Φυσικῶς δέ ὁ Πολυξένος προὐθυμήθη νὰ ξενίσῃ τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ προσφέρῃ αὐτῷ δῶρα κατὰ τὰ ὁμηρικὰ ἔθνη. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ Πολυξένος, ἀπόγονος τοῦ βασιλέως Αὐγείου (Ἰλδ. Β. 624), πεφημισμένου ἐν τῇ ἀρχαιότητι διὰ τὰ ἄπειρα αὐτοῦ ποιμνία¹ εἶνε ἐκεῖνος ὃν εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Ὀμηρος ἐν τοῖς προμνημονευθεῖσι λόγοις τοῦ Ὀδυσσεύος: *ἅλλα δὲ (μῆλα) Ἀχαιοὶ δώσουσ' εἰκόσε πάντας ἐνιπλήσωσιν ἐπαύλους*. Κάτοχος ἀπειραριθμῶν ποιμνίων, ὁ Ἀχαιὸς Πολυξένος δὲν θὰ ἔλειψε νὰ δώσῃ σημαντικὸν μέρος ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν ξένον καὶ φίλον του Ὀδυσσεῖα, ἐλθόντα ἀκριβῶς εἰς Ἥλιδα ἵνα ἐπανορθώσῃ τὰ βουκόλια αὐτοῦ. Ὁ κρατῆρ δὲ ἀναφέρει ὁ Πρόκλος ἐν τῇ περιλήψει του δὲν θὰ ἦτο τὸ μόνον, ἀλλὰ τὸ λαμπρότερον τῶν δώρων τοῦ Πολυξένου, καλλιτέχνημά τι, οἷον ὁ θαυμάσιος χρυσάργυρος κρατῆρ δὲν ἔλαθεν ὁ Τηλέμαχος, κατὰ τὸν Ὀμηρον, παρὰ τοῦ Μενελάου, ὅτε ἀνεζήτησε τὸν πατέρα του. Πιστεύω μάλιστα ὅτι ὁ λογοκλόπος Εὐγάμμων δὲν θὰ ἔλειψε κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἔπους του νὰ περισυλήσῃ τὴν βαψωδίαν τῆς Ὀδυσσεΐας: *τὰ ἐν Λακεδαιμόνι*. Ἡ ὁμηρικὴ περιγραφὴ τοῦ πλουσίου οἴκου τοῦ Μενελάου δύναται κάλλιστα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα ἐν τῇ περιγραφῇ ἣν ἐποιεῖτο ἀναμφιβόλως ὁ Εὐγάμμων τοῦ πλοῦτου τοῦ ἐγγόνου τοῦ Αὐγείου.

Ὁ Ὀδυσσεὺς πρὶν ἐγκαταλείπει τὴν Ἥλιδα θ' ἀφηγήθη,

ἀναμφιβόλως, τῷ Πολυξένῳ τὰς πλάνας του, τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἰθάκην, τὴν μνηστηροφονίαν κ.τ.λ. θὰ παρεπονήθη πικρῶς, ἀναφέρον τὴν προφητείαν τοῦ Τειρεσίου, ὅτι αἱ δυστυχίαι αὐτοῦ δὲν ἔληξαν ἔτι, ἀλλ' ὅτι μετὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν οἰκειακῶν του, ὤφειλε ν' ἄρξῃται τῆς ἀναζήτησεως τοῦ ἀνθρώπου ὅστις δὲν γινώριζε τὰς πλάνας. Ὁ Πολυξένος θὰ παρέσχεεν αὐτῷ τὰς συμβουλὰς του, μεθ' ὃ Ὀδυσσεὺς θὰ ἀπῆλθε τῆς Ἥλιδος.

Μετὰ¹ τὰ συμβάντα ταῦτα (ἐπὶ τούτῳ), ἠκολούθουν, ἐν τῇ Τηλεγονίᾳ, αἱ ἀφηγήσεις, τῶν περὶ *Τρωφώνιον καὶ Ἀγαμήδην καὶ Αὐγέαν* (E—Z) εἰτα (H) ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ὀδυσσεύος εἰς Ἰθάκην *ἔνθα* τὰς ὑπὸ τοῦ Τειρεσίου ρηθείσας τελείθουσας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο κεφάλαιον (H) τίθησιν ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπῆλθε τῆς Ἥλιδος πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἀνθρώπου του καὶ ὅτι εὗρεν αὐτὸν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν γεγονότων ἅτινα ἐκτίθενται ἐν τοῖς μέρεσι E—Z τῆς Τηλεγονίας. Θὰ ἦτο δὲ παραδοχὸν ὅτι ἡ παρατήρησις αὕτη δὲν εὗρέθη ὑπὸ τὸν κλάμον τοῦ Welker, Müller Preller καὶ ἄλλων, εἰ μὴ τις ἐσκέπτετο ὅτι οἱ σοφοὶ οὗτοι, ἀναμφιβόλως, ἐπλανήθησαν ὑπὸ τῶν χωρίων τοῦ Εὐσταθίου, Τζέτζου κ.τ.λ., τῶν παρατεθέντων ἀνωτέρω. Ὁ Τειρεσίας λέγει διαρρηθὴν τῷ Ὀδυσσεὶ ὅτι μόνον *μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν* τοῦ ὑποδειχθέντος ἀνθρώπου ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ θυσιάσῃ, συμφώνως τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ, πρὸς πάντας τοὺς ἀθανάτους ἱεράς ἐκατόμβας (ἰδὲ ἀνωτέρω). Δὲν δύναται λοιπὸν νὰ ὑπάρξῃ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι: ὁ Εὐγάμμων, ὅστις ἠκολούθει κατὰ γράμμα τῷ Ὀμήρῳ, ἀφηγεῖτο ἐν ταῖς βαψωδίαις E—Z τῆς ἰδίας Τηλεγονίας πῶς καὶ ποῦ ὁ Ὀδυσσεὺς εὗρε τὸν ἄνθρωπόν του.

Τοῦτο θὰ ἴδωμεν ἐπιβεβαιούμενον βραδύτερον. Ἦδη, συνεχίζοντες συντομώτερον τὴν ἀνάλυσιν ἡμῶν, παρατηροῦμεν ὅτι μετὰ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς θυσιῶν ἐπερατοῦτο, ὡς πιστεύομεν, τὸ ἕτερον τῶν δύο βιβλίων ἐξ ὧν συνίσταντο ἡ Τηλεγονία. Τοῦτο ὑποδεικνύεται ὑπὸ τῶν λέξεων καὶ μετὰ ταῦτα τῆς περιλήψεως τοῦ Πρόκλου.

Ὁ Τειρεσίας τοῦ Ὀμήρου, ἐξακολουθῶν νὰ ὁμιλῇ τῷ Ὀδυσσεὶ μετὰ τὰς δοθείσας συμβουλὰς, μαντεύεται αὐτῷ ὅτι μετὰ τὴν δευτέραν ἐπιστροφήν του εἰς Ἰθάκην,

θάνατος δὲ τοι ἔξαλος αὐτῷ
ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται δὲ κε σε πέφνη
γῆρα ὑπο λιπαρῷ ἄρημένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
ἔλθοι ἐσσονται· τὰ δὲ τοι νημερτέα εἶρω²

Ἀληθῶς, ἤξιζε τούτου ὁ Ὀδυσσεὺς! εἶνε τέλος ἐπᾶξιον τῆς Ὀδυσσεΐας, τὸ τέλος ὅπερ πᾶς τις καλῶς κατανοήσας τὸ πνεῦμα τῆς ὁμηρικῆς ἐποποιίας ἐπρεπε ν' ἀναμένη παρὰ τοῦ ποιητοῦ. Πάντες οἱ μῦθοι οὗς βλέπομεν ἐν τῇ Τηλεγονίᾳ τοῦ Εὐγάμμωνος κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου τοῦ Ὀδυσσεύος ὀφείλουσι

1) Ἰλδ. Α. 677-684.—Θεοκρ. εἰδλ. 25.—Schirmer, ἐν τῷ Roher's Lexicon der Mythologie. λεξ. Augeias.

1) Παρβλ, Welker, Der epische Cyclus, vol. II, p. 304.

2) Παραβλητέον ἐνταῦθα τὸν Εὐστάθιον.

βεβαίως τὴν γέννησίν του εἰς ἄλλας φαντασίας ἢ τὴν τοῦ Ὀμήρου¹. Οὕτως ἐσφαλμένως οἱ πλείστοι τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς Ὀδυσσεΐας, ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τῆς Τηλεγονίας τοῦ Εὐγάμμωνος, ἐρμηνεύουσι τοὺς στίχους τούτους τοῦ Ὀμήρου ὑπὸ ἔννοιαν ὅλως ἀντίθετον. Ὁμολογῶ, τὸ ἐπ' ἐμοί, ὁσάκις ἐφθονον εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ὀδυσσεΐας, θὰ ἔρριπτον μετ' ἀπογοητεύσεως τὸ ποίημα. ἐὰν θὰ ἐσκεπτόμην μίαν μόνην στιγμὴν ὅτι ὁ Ὀμηρος πραγματικῶς ἠθέλησε νὰ προείπῃ τῷ ἡρωϊ αὐτοῦ, μετὰ τοσαύτας τολαιπωρίας, ἅψ' οὐ ἐξημύνισε διὰ θυσιῶν τὸν Ποσειδῶνα καὶ ἅπαντας τοὺς ἄλλους θεοὺς, ὅτι θ' ἀποθάνῃ διὰ τῆς χειρὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ διὰ τοιούτου φρικώδους θανάτου! Πιστεύω ὅτι τοιοῦτοι μῦθοι εἰσιν ἀνάξιοι τοῦ εὐσεβοῦς Ὀμήρου, καὶ θὰ ἤρουν νὰ καταστρέψωσι τὴν ἐκτακτὸν ἐντύπωσιν ἣν καταλείπει ἡμῖν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἀληθῶς θεοῦ ποιήματος τούτου.

Ἴδου οἷα πρέπει νὰ ᾗ, ὡς νομίζω ἡ κυρία ἀφορμὴ ὅλων τούτων τῶν μῦθων. Ὁ Εὐγάμμων, ὅστις δὲν διεκρίνετο, ὡς γνωρίζομεν², διὰ τὰ πνευματικά του προτερήματα, θὰ παρετήρησεν ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ διχασθῇ ἡ λέξις *ἔξαλος* (=μακρὰν τῆς θαλάσσης) τῆς Ὀδυσσεΐας, εἰς δύο ἐτέρας *ἐξ ἁλός*, καὶ οὕτω νὰ σχηματισθῇ λέξις μετ' ἐπαμφοτερίζουσας σημασίας, λέξις χρησιμοῦ. Παρατηρήσας ὡσαύτως ὅτι ἡ λέξις *ἀβληχρὸς* ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ ἐν ταύτῳ *γλυκὸς* καὶ *ἐπιμοχθος* καὶ νὰ παράσχῃ διπλὴν ἔννοιαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τειρεσίου, ἐφαντάσθη τὴν Τηλεγονίαν αὐτοῦ *πλάττων*³ υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐκ τῆς Κίρκης· ἐποίησεν αὐτὸν πλανώμενον ἐπὶ τῆς θαλάσσης πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς του καὶ ἐξερχόμενον αὐτῆς (*ἐξ ἁλός*). ἀπὸ τῆς νηὸς αὐτοῦ, ἵνα λεηλατήσῃ τὴν Ἰθάκην, ἐνθα ἐν τινι μάχῃ, ἐφόνευσεν, ἄγνων τὸν πατέρα του ὑπερασπιζόμενον τὴν χώραν. Τοιοῦτον λογοπαίγνιον, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἀντιμάχεται πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἄλλως δέ, εἰς τῶν ἀρχαίων σχολιαστῶν τοῦ Ὀμήρου διαρρηθὴν λέγει: *οὐκ οἶδεν ὁ ποιητὴς τὰ κατὰ τὸν Τηλέγονον καὶ τὰ κατὰ τὸ κέντρον τῆς τρυγόνος*⁴.

Ὡς δὲ ἅπαντα τὰ κεφάλαια τοῦ πρώτου βιβλίου τοῦ ἔπους τοῦ Εὐγάμμωνος δὲν ἐφαίνοντο διακρινόμενα ἐπὶ τῇ αὐθεντικότητι αὐτῶν, οὕτως καὶ μέρος τῶν κεφαλαίων τοῦ δευτέρου, ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὀδυσσεὺς εἰς Θεσπρωτίαν (α) μέχρι τῆς ἐπανόδου του εἰς Ἰθάκην (ζ), δὲν ἦσαν εἰ μὴ λογο-

κλοπεῖα. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς κατηγορεῖ αὐτὸν περὶ τούτου θετικῶς.¹ Τὰ κεφάλαια ταῦτα καὶ τὸ λοιπὸν φαίνονται διαρπασθέντα πλὴν ἀπὸ τοῦ Μουσαίου, καὶ ἐξ ἄλλων συγγραφέων, μάλιστα δὲ τοῦ Ὀμήρου· ἐπὶ παραδείγματι, ἡ πορεία τοῦ Ὀδυσσεὺς εἰς Θεσπρωτίαν καὶ ὁ ξενισμὸς ὑπὸ τῆς βασιλείσσης (α—β). Ὁ Εὐγάμμων ποιεῖ αὐτὸν ἀπερχόμενον εἰς ταύτην τὴν χώραν ἵνα ζητήσῃ, ἀναμφιδόλως,² παρὰ τοῦ χρηστηρίου τοῦ Διὸς Δωδωναίου τὴν ἐξήγησιν τῆς λέξεως *ἐξ ἁλός*· τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς ἀπομίμημα, προσελθὼν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Μουσαίου ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸν Εὐμαίον ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ· Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν ταῦθα λέγει ὅτι ἐπορεύθη εἰς Θεσπρωτίαν ἵνα ζητήσῃ τὰς συμβουλὰς τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης, καὶ ὅτι ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Θεσπρωτῶν Φεΐδωνος (Ε. 914 ἐξ). Ὁ πόλεμος τῶς Θεσπρωτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὀδυσσεὺς κατὰ τῶν Βρύγων, οὐ μετέχουσιν ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, ἀναμιμνήσκει τὸν πόλεμον τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τὴν *Θεομαχίαν* τῆς Ἰλιάδος. Ἡ παρέμβασις τοῦ Ἀπόλλωνος δι' ἧς συνήφθη εἰρήνη μετὰ τῶν Θεσπρωτῶν καὶ τῶν Βρύγων (δ), ἀνακαλεῖ τὴν παρέμβασιν τῆς Ἀθηνᾶς δι' ἧς συνήφθη εἰρήνη μετὰ τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ τῆς ἐχθρικῆς μερίδος τῶν Ἰθακησίων, ἐν τῷ τέλει τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἡ περιήγησις τοῦ Τηλεγόνου πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς του (η) ἐνθυμίζει ἡμῖν τὴν τοῦ Τηλεμάχου ἐπιχειρήσαντος τὴν ἀνέυρεσιν τοῦ ἑαυτοῦ. Ὁ μῦθος τοῦ Τηλεγόνου, καταγομένου ἐξ Ἰθάκης καὶ ληϊζομένου, δίκην πειρατοῦ, τὴν νῆσον τοῦ πατρὸς του, ὃν φονεύει αὐτόθι, διὰ τοῦ δόρατος, ἄγνων (η—θ), εἶναι σχεδὸν ἀναλλοίωτος, ἴσως οὐχὶ μεταγενέστερος, ὁ τοῦ Ἀλθαιμένου, ὅστις μέλλων, κατὰ τινὰ χρησμόν, νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του, ἀπέρχεται τῆς Κρήτης εἰς Ῥόδον· ἀλλὰ, μετὰ τινὰ χρόνον, ὅτε ὁ πατὴρ του ἔρχεται εἰς ἀναζήτησιν του, ἐκλαμβάνει αὐτὸν ὡς πειρατὴν θέλοντα νὰ ἐρμώσῃ τὴν νῆσον καὶ φονεύει διὰ τοῦ δόρατος³. Τέλος ὁ μῦθος τοῦ Τηλεγόνου νυμφευομένου, μετὰ τὸν ἀκούσιον θάνατον τοῦ πατρὸς του, μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς, ἴσως ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τοῦ μῦθου τοῦ Οἰδίποδος φονεύοντος ἐν ἀγνοίᾳ τὸν πατέρα καὶ νυμφευομένου ὕστερον τὴν μητέρα του, μῦθου γνωστοῦ ἤδη τῷ Ὀμήρῳ (Ὀδυσ. Α. 271—280)· ὑπάρχει ὁμῶς ἡ διαφορὰ ὅτι ἐν ᾧ ὁ Οἰδῖπος διετέλει ἐν

2) Παρβλ. Welcker, Die Aeschylische Trilogie, p. 764 καὶ Der epische Cyclus, vol. II, p. 302.

3) Clemens, Stromatum, VI, éd. Migne, vol. II, p. 241.—Eusebii Caesariensis Praeparationis evangelicae, X, c. II.

4) Ἀληθῶς δέ, ὁ Τηλέγονος δὲν εἶνε ἡμῖν γνωστὸς ἐξ οὐδεμιᾶς πηγῆς ἀρχαιοτέρης τοῦ Εὐγάμμωνος· ὁ στίχος 1014 τῆς Ἡσιόδειου *Θεογονίας*: *Τηλέγονόν τι ἔτικτε διὰ χρυσέην Ἀφροδίτην*, ἐλλείπων ἀπὸ τῶν πλείστων ἀντιγράφων, δὲν εἶνε αὐθεντικός, ἀλλ' εἰσέχθη βραδύτερον, ἔκκα τῆς Τηλεγονίας. Ἴδὲ Hesiodi Carmina, éd. C. Goettling, p. 102· ὡσαύτως τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ἡσιόδου ὑπὸ Α. Koehly καὶ I. Flach κ.τ.λ.

2) Scholia Graeca in Homeri Odysseam, éd. G. Dindorf. p. 486.

1) Stromatum, VI, éd. Migne, vol. II, p. 241: «Εὐγάμμων ὁ Κυρηναῖος ἐκ Μουσαίου τὸ περὶ Θεσπρωτῶν βιβλίον ὁλόκληρον ὑφελόμενος ὡς ἴδιον ἐξήνεγκεν». Ἴδὲ ὡσαύτως Eusebii Caesariensis Praeparationis evangelicae, X, I. καὶ O. Muller Geschichte der Griechische Literatur, 4η ἐκδ. col I p. 39. καὶ 388. ἐξ.

2) Παρβλ. Σοφοκλ. Εὐρύκλος παρὰ τοῖς Ἑρωτικοῖς Παρθενίοις κεφ. 3. Ἴδὲ κατωτέρω.

3) Ἴδὲ Roher, Lexicon der Mythologie, λξ. Althamenes. Ἐνδιαφέρει πρὸ πάντων νὰ παραβληθῇ ὁ μῦθος τοῦ Ἀλθαιμένου, πρὸς τὴν μετάφρασιν τοῦ μῦθου τοῦ Τηλεγόνου κατὰ τὸ τέλος τῆς περιλήψεως τῆς Ὀδυσσεΐας ἣν ὁ Buttman· ἐδημοσίευσεν κατὰ τὴν χειρόγραφον. Ἴδὲ Welcker, die Griechische Tragödien vol. I, p. 243.

ἀγνοία τοῦ συμβαίνοντος, ἔρμαιον τρομέρας μωρίας, δικαιολογούμενος ὑπὸ τοῦ παλαιῦ ἐγκλήματος τοῦ Ψαθδάκου, οἱ ἥρωες τοῦ Εὐγάμμωνος, Τηλέγονος καὶ Τηλέμαχος, συζεύγνυνται μετὰ τῶν γυναικῶν τοῦ Ὀδυσσεύς, Πηνελόπης καὶ Κίρκης, τῶν μητέρων αὐτῶν, ἐν πλήρει συνειδήσει τοῦ πράγματος. Οὕτως περατοῦται διὰ τρόπου ὅσῳ γελοίου τοσοῦτ' ἀπογοητευτικοῦ ἢ συρραφῇ τοῦ αὐτοκαλουμένου ποιητοῦ, ὅστις τὸν ὀλίγον ἠυδοκίμησεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὥστε οὐδὲ εἰς στίχος, οὐδὲ μία λέξις τοῦ ἔπους αὐτοῦ παρεδόθη ἡμῖν ἐν πρωτοτύπῳ, καὶ ὅστις παρ' οὐδενός ποτε ἀναφέρεται ἀρχαίου συγγραφέως· ὁ μόνος ὅστις ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἀποκαλεῖ αὐτὸν κλέπτην!

Ἐνδιαφέρει ἡμῖν πρὸ παντός νὰ ἐξελέγξωμεν μετὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ὅτι, παρ' οὐδενὶ μέρει τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς Τηλεγονίας τοῦ Εὐγάμμωνος εἶναι δυνατόν νὰ τοποθετήσωμεν τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ὀδυσσεύς ζητοῦντος ἐν Θεσπρωτίᾳ (ὡς θέλουσιν ὁ Welcker καὶ ἄλλοι) τὸν ὑπὸ τοῦ Τειρεσίου ὑποδειχθέντα ἄνθρωπον· τοῦναντίον δὲ πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν τὴν ἀναζήτησιν ταύτην τοῦ Ὀδυσσεύς ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, ἐν ᾗ θέσει ὠρίσαμεν ἄνωτέρω, δηλαδὴ εἰς τὰ μέρη E—Z τῆς περιλήψεως τῆς Τηλεγονίας.

(Ἔπεται συνέχεια)

Η ΓΕΝΕΘΛΙΑΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΕΙΑΣ

Τῇ 20 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἐγένετο ἡ πανηγυρική συνεδρία τῆς βασιλικῆς βαυαρικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν, ἥτοι ἐτελέσθησαν τὰ προεόρτια τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημείας ταύτης συντελεσθείσης τῇ 28 Μαρτίου 1758 ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος Μάξ. Ιωσήφ καὶ τὰ μετέορτα τῆς ἐβδομηκονταετηρίδος τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουιτπόλδου, ὥστε ἐπετελέσθη διπλῇ γενεθλιακῇ ἐορτῇ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀμφιετηρίς τοῦ ἀντιβασιλέως ἡ συμπίπτουσα τῇ 12 Μαρτίου 1891 ἐωρτάσθη μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐγκαρδίως ἀνὰ πᾶν τὸ βασίλειον καὶ ἔξω τῶν ὁρίων αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς μεγάλαις τῆς ἀριστοκρατίας καὶ ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ἀγρότου, ὁ τῆς Ἀκαδημείας πρόεδρος ἐχόμενος γνώμης ὅτι ἡ ἀκαδημαϊκὴ αὕτη ἐορτὴ οὐδὲν νέον προστίθῃσι προκαλεῖ πάντας τοὺς συναδέλφους ἵνα ἐκ τῶν ἐδρῶν ἐγερθέντες ἐπιφωνήσωσι μετ' αὐτοῦ τὸ «ζῶν ὁ προστάτης τῆς Ἀκαδημείας Λουιτπόλδος» κτλ. Ἡ γενεθλιακὴ ἡμέρα τῆς Ἀκαδημείας κατὰ τὸν ἀγορεύοντα παρεμφερῆς τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, ἐν ᾧ πᾶσα ἡμέρα ἐγκαταμιγνύει φαιδρὰ καὶ σοβαρά, χαροποιὰ καὶ ἀλγεινὰ¹

εἶνε σύναμα καὶ μία ἐορτὴ νεκρῶν. Ἡ ἐπιστήμη καὶ μετ' αὐτῆς ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν οὐδέποτε μὲν ἀποθνήσκει, ἀλλὰ ζῇ καὶ ἀκμάζει διηνεκῶς εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καὶ μόνον οἱ ἐταῖροι αὐτῆς, ἅτε δὴ ἄνθρωποι ὄντες τελευτῶσι, καὶ μόνον ὅ,τι ἐν τῷ βίῳ δημιουργοῦσιν ἐπιζῇ. Ἰδέαι, ἀλήθειαι, ἰδεώδη καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῖς ἐδραζόμενα ἔργα καὶ τοι ἐκ βραχυβίων ἀνδρῶν ὁρμώμενα δυνατόν ἐπὶ σειρᾶς ἑκατονταετηρίδων νὰ ζῶσι καὶ ἐπιδρῶσι. Τοῦτου ἕνεκα ἡ ἡμετέρα ἐορτὴ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς οὐδὲν τὸ καταθλιπτικὸν ἐξαγγέλλει, ἀλλὰ τί ἀνυψοῦν, διότι παρέχεται εὐκαιρία οὐχὶ εἰς τὸ ἀποδύρεσθαι τεθνεώτας, ἀλλ' εἰς τὸ κλείζειν αὐτοὺς καὶ καταδύλον ποιεῖν οἷους θησαυροὺς ἐκεῖνοι ἀπέλιπον. Εἰς τῶν διαπρεπῶν ἐταίρων, οὗ τὸ ἐγκώμιον θέλει ἐξυφάνῃ ὁ τῆς πανηγύρεως ῥήτωρ, ὑπῆρξεν ὁ ὑψηλότατος πρίγκηψ Νικόλαος Μαξιμιλιανοβίτς Ρωμανόβσκι δούξ τοῦ Λαύχτεμβέργ, γεννηθεὶς τῇ 4 Αὐγούστου 1843, πρόεδρος τῆς ἐν Πετροπόλει αὐτοκρατορικῆς ὀρυκτολογικῆς εταιρείας καὶ ἐκ τοῦ 1867 ἐπίτιμος ἐταῖρος τῆς βαυαρικῆς Ἀκαδημείας, ὁ ἀτυχῶς τῇ 6 Ἰανουαρίου 1881 τὸ ζῆν ἐκμετρήσας. Τὸν εἰς τὴν ὀρυκτολογίαν ἔρωτα ἐκκληρονόμησεν ὁ δούξ Νικόλαος παρὰ τοῦ γαληνοτάτου πατρὸς αὐτοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ὡς τεκμηριοὶ ἡ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Αἰχσάιτ ἐρίτιμος φυσιογραφικὴ καὶ διαφερόντως ὀρυκτολογικὴ συλλογὴ, ἣ ἐπεδαφιλεύσατο ἐκεῖνος ἐκ τῶν ῥωσικῶν ὁρέων καὶ μεταλλείων μεγαλοπρεπῇ ἀντίτυπα βαρυσήμαντα καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν διάφορον διεγείροντα... Ὁ εὐφύεστατος λοιπὸν τοῦ Μαξιμιλιανοῦ υἱὸς Νικόλαος ἐσπούδασε μετὰ ζήλου τὴν ὀρυκτολογίαν, γεωλογίαν καὶ παλαιοντολογίαν καὶ τοσοῦτον ταχέως διέπρεψεν ἐπὶ ταῖς μελέταις αὐταῖς, ὥστε ἐν ἔτει 1865 ἠρέθη πρόεδρος τῆς ἐν Πετροπόλει αὐτοκρατορικῆς ὀρυκτολογικῆς εταιρείας. Ἡ δ' ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐπιστητοῦ προσενεχθεῖσα ὑπηρεσία εὐγνωμονικῶς ἀνωμολογήθη οὐ μόνον παρὰ τῶν ἐπιφανεστάτων εἰδικῶν ἐπιστημόνων τῶν ἐν Ῥωσίᾳ, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντων τῶν ἀνὰ τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπῃν διαπρεπῶν ἱερομυστῶν τῆς φυσιογραφίας, ὡς διετρανώθη ἡ τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων μετοχὴ καὶ κατὰ τὴν ἐορτὴν ἦν ἐπετέλεσεν ἐν τῷ παρεληλυθότῳ ἔτει ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος εταιρείας ἐπὶ τῇ συμπληρωθείσῃ εἰκοσιπενταετηρίδι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς. Τῆς τιμῆς ταύτης συμμετέσχε καὶ ἡ βαυαρικὴ ἡμῶν Ἀκαδημία. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου ὁ ἀγορεύων μέμνηται μετὰ λελογισμένης ὑπερφηανείας τῶν ἐπισκέψεων, ὡς κατ' ἐνιαυτὸν ποιοῦνται ἀνάριθμοι νέοι Ῥῶσοι ὀρυκτολόγοι εἰς τὸ Ἰνστιτούτον τοῦ κράτους ἐπὶ σκοπῷ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν ἐκμορφώσεως... Ὁ δὲ Κοκσχαρῶβ ὁ κλεινὸς ὀρυκτολόγος καὶ διευθυντὴς τῆς ἐν Πετροπόλει ὀρυκτολογικῆς εταιρείας ἐξύμνησε τὸν ἀποιχόμενον δούκα Νικόλαον (τῇ 17 Φεβρ. ἐ. ἔ.) ἐπηκριθμένως διατρίψας περὶ τὰς μεγάλας ἐπιστημονικὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ εἰς τὴν ὀρυ

1) Καὶ κατὰ τὸ λατινικὸν λόγιον nihil bonum sine malo mirtum.